

síla, která unáší všechno jako vítr, hrůza vášnivě inspirace a děsivá pravda snu, pravdivého jako život a zhuštěnějšího než on, vyznačuje v první řadě tyto práce. Některé obrazy jsou malované bouřky citu a obraznosti, horečky vášně a života, plné pathosu a bolesti, improvisace hrdinských epopéjí, apokalyptický vír zjevení. Většinu sujetů bere Henry de Groux z velikých legend minulosti, ze světových dějin a náboženských eposů — z antického mythu, z Nibelungů, života Kristova, Napoleonova nebo Caesarova, z Božské komedie a j. Ale proto nejsou obrazy jeho ničím méně než ilustracemi k světové kronice: nic nevykládají, nic neparafrazují, *tvorí* podivnou a velikou duchovou mocí, jasnovidnou intuicí veliké, dávno zhaslé duše, vyvolávají je z hrobů, zažehují je požárem krve, bolesti a hrůzy. Henry de Groux básní psychologii velikých a rozvrácených duší jako básní hudebník symfonii: takoví jsou jeho Dante, Caesar, Hamlet, Richard Wagner, Baudelaire, Ludvík II. Bavorský. Jeho obrazy jsou v první řadě *zjevení* ze tmy hrůzy a věčnosti. Třeba malířský talent a vlastnosti formální a technické nejsou všude vyrovnány a hotovy, *jedno* stojí přece povýšeno nad každou diskusí: celkový duch, veliký vítr srdce a obraznosti, který nese toto umění, poctivé, vášnivě, neumělkované a živelné. Ke katalogu napsal výstižnou předmluvu kritik Arsène Alexandre.

Kate Greenawayová

zemřela v listopadu r. 1901 v Hampstead u Londýna. Význam K. Greenawayové v rozvoji anglické umělecké knihy dětské je veliký. Její místo je hned vedle Caldecotta, ne pod ním, spíše nad ním. Kreslička původní, dokonalá, přesná, podrobná a ostrá viděla dítě neobyčejně graciosně, bohatě a jímavě, ale přitom v první řadě pravdivě a realisticky individuálně, bez šablonovitého optimismu, laciného idealismu, fádní konvence a falešné pohádkovitosti, které jsou, jak přirozeno, zvláště snadným a blízkým nebezpečím tohoto druhu tvorby. Její dětský svět a věk má svoje starosti, trudy, hoře, opravdovost a sobectví, epiku a dramatiku — třeba bylo všechno prosvíceno lehkým a radostným světlem kouzelné naivnosti, jakou je to podáno, a přitlumené tichým, laskavým, později trochu unaveným úsměvem. Velikou úlohu hraje v jejích kresbách krajina. Její krajina je někdy japonsována, ale vždycky rajská, necivilisovaná, beze všech technických a lidumilných vymožeností doby jako železnic, tunelů, viaduktů, širokých silnic atd., ale přesto hluboce a v jádře, charakteristicky anglická, svlažovaná malými živými potoky, překlenu-tými dřevěnými lávkami, s měkkými travnatými pahorky, s něčím, co připomíná něhu pastevců a stád. Kate Greenawayová je kreslička „země víl“, jak řekl Ruskin, třeba ta „čarovná země, již pro vás tvoří, není nad oblohou ani pod mořem, ale blízko vás, dokonce u vašich dveří. Ukazuje vám jen, jak ji viděti a jak ji milovati.“ Poslední větu vyjímám z Ruskinovy knihy *The Art of England*, přednášek, konaných v Oxfordě r. 1883, jejíž čtvrtá kapitola je věnována dětem v umění a rozvoji dětského umění a je plna sladké a laskavé moudrosti, s kterou seznámiti se bylo zvláště u nás na čase.

Johna Ruskina Výklady o umění

Sáhnuo tu šťastnou rukou právě po díle, které je způsobilé uvéstí výborně ve studium *celého* apoštola krásy a radosti života: kniha má pevnější plán a průhlednější stavbu než jiná jeho díla, složitější, širší a vášnivější, a podává jasně a přehledně na malé ploše všechny hlavní rysy politické, éthické, umělecké i výtvarné nauky Ruskinovy. Stylistice některých kapitol je zvláště plná, světlá a přesná, a zdá se mi, že později nevystoupil již Ruskin nad ni: takovou definitivní formu našly tu zejména jeho názory o éthice umělecké tvorby (přednáška třetí). Kniha může způsobit mnoho dobra, zvláště u nás, kde všichni skoro, aniž o tom víme, žijeme ještě z ryze dialektických a formálních estetických nauk německých, Hegeových a Herbartových. Ruskin je v první řadě ne theoretik, ale mudřec života. Ničím není méně než papírovým katedrovým estetikem, který myslí, že rozřešil všechno, stvořil-li novou odbornou terminologii. Ty staré běžné termíny kritické jako *realismus*, *naturalismus* atd., kterých užívá se u nás tak mělce, nudně, prázdne a pedanticky jako konvence pro nemyslivou pohodlnost, jakými strašnými a výraznými *tvářemi života a světa* jsou tu u něho! Jaký hluboký dosah, jaký plný relief mají u něho! Ať kdo souhlasí či nie s jednotlivostmi v jeho nauce, *toho* neupře mu nikdo a v *tom* je jeho vzácná přednost, již nelze dosti docenit: *učí domyslit*. Nevěří v salonní lásku k umění. Právo na lásku, právo obdivu a soudu musí se podle něho dříve *dobýt*. Jak charakteristické, že tento estetik začíná svoje výklady kritikou všeho národního života a že místo nové estetické frazeologie učí své žáky — kresbě tužkou podle velkých vybraných uměleckých děl! Jaká krásná *činná* forma obdivu a soudu! — Překlad pořízen je s chvályhodnou pietou p. Jungem. V detailech: „logeurs du Bon Dieu“ na str. 49 nejsou „hosté pána Boha“, jak se tu překládá, nýbrž *hostitelé, hostinští*.

O polemické poctivosti p. V. Mrštíkové

V 8. čísle „Slova“ obrátil na mne p. Mrštík, jak se domnívá, moji vlastní zbraň. K tomu by měl plné právo — kdyby jen užil *opravdu té zbraně*, kterou jsem na něho útočil.

Ale tomu tak není.

1. Dokazoval jsem mu a dokázal špatný, násilný, absurdní *styl*. Pan Mrštík domnívá se, že mi splatí rovnou, vypíše-li z mých polemik řadu příkrých a tvrdých *slov* jako „pamfletář ze femesla“, „syneček“, „bojuje klackem a kamením“ atd.

Jaký úpadek rozumu, milý pane! Mám Vám, starému a ve světové a domácí literatuře přece vzdělanému literátu, vykládat, že *táž slova*, která vytýkáte mně, a ještě *horší* (taková, která se nedají vytisknout a jež vydavatelé nahrazují jen tečkami) naleznete po kopách ve Voltairovi, Diderotovi, Goethovi, Heinem a j. a j. a u nás v Karlu Havlíčkovi? A jsou ti muži výborní stylisté nebo ne? Jsou, neboť ve stylu jedná se jen o to, *kde* a jak užít každého výrazu, slova, fráze. Jednotlivá

slova *sama o sobě* nejsou ani dobrá, ani zlá, stanou se jimi teprve *v kontextu, v souvislosti celku*.

A zde hřešíte Vy.

Nevytkal jsem Vám, že jste užil příkrých a hrubých *slov*: holomek, břevka, vyhodit ze žaludku, ventil atd. — ale že jste jich užil *v nemožné souvislosti*, tam, kde dopadnou jako pěst na oko.

Necitoval jsem Vám proto jednotlivá slova a jednotlivá úsloví, ale *celé věty, celé odstavce, šest až dvanáct rádků!*

Tam, kde pějete *hymnu* nebo *ódu*, nebo kde *ideálně horujete a blouzníte* — tam těch a podobných slov ovšem užít nesmíte.

To dopadne pak tak, jako byste, pečete-li cukroví, namíchal do těsta pepře nebo česneku. Jako zase naopak: v salámu nesmíte hledat datle a hrozinky, nýbrž uzeninu a slaninu. Otravuju-li si život šestiměsíční polemikou s někým, nedělám to proto, abych mu mohl říci, že je titán, gigant a geniús a že se mu hluboce kořím.

Stydím se, že Vám musím vykládat taktó názorně literární abecedu, ale není zbylí: nulíte mne k tomu.

2. Pan Mrštík cituje ze mne dále několik figur, metafor, které chce dělat směšnými, ale které jsou *účelné a přesné*, a proto dobré.

Tak napíšu-li *v novinářské polemice* „vykarambolovat podezření a klep“, je to dobrý, přílehlavý obraz, názorný a přesný. A v polemice na svém místě. Rozumí se, že bych ho nenapsal v lyrické básni. *Účelnost*, p. Mrštík, první zákon každého stylu!

Tak napíšu-li *v kritice* „šutrovat, vycpávat zející, hluboké prázdno“ — je to dobře a výstižně napsáno. Čekám-li v knize živné a živé verše a najdu mrtvé a jalové kamení a strusky, řeknu dobře, že tu „šutrováno, šterkováno, vycpáváno“ — umělost a mrtvota místo přírody.

„Dutě znějící surogát“ nelíbí se také p. Mrštíkovi. Jaká pomoc! Já bych jej napsal dnes zase a znova. Dobrý, správný obraz. Surogát je po česku *náhrazka, padělek*. Padělá-li se stříbrný nebo zlatý peníz nebo jiný hodnotný předmět, pozná se padělek podle toho, že *nezní, že zní dutě*. Každý školák vidí, že je obraz dobře a přesně tvořen.

„Brát kabát na člověka“ — co to je, táže se p. Mrštík. *Tisková chyba*, pane. Má stát: brát kabát za člověka — pak je to docela jasné. To pochopil už předloni p. Karásek; mohl jste se také o tom poučit z naší polemiky, když jste ji tak důkladně studoval.

3. Ale *celou řadu*, a to *hlavních svých trumfů* p. Mrštík, bohužel, — *nečestně zfalšoval*.

Proším:

a) V „Liter. listech“ r. 1897, str. 34 [viz Kritické projevy 3] čte se *proložným písmem*:

„Zde je *vilnost bonbon*, který se *žvýká*. . . Zde jsme na míle daleko od vši vášně...“

Ale p. Mrštík *upravil si text* pro svůj účel a cituje:

„Zde je *vilný bonbon*, který se *žvýká*,“ a směje se dále „vilným bonbonům“.

Můj obraz je jasný a srozumitelný, p. Mrštík, aby se mohl smát, musil jej — zfalšovat.

Ale: je to dovoleno v polemice? Je to čestné? Je to poctivé?

b) Tamže se čte:

„v tomto sonetu jsou detaily přímo bankéřské, *řekl bych*, vilnosti.“ Podtržené slovo, které naznačuje *obraznost* fráze, nehodí se p. Mrštíkovi, a proto je prostě ve svém citátu *vynechá a neoznačí ani tečkami*, že něco vypustil.

Ale: je to poctivé?

c) V „Liter. listech“ r. 1897, str. 305 [viz Kritické projevy 3] napsal jsem:

„Vezměte si Říšu. Jaký *nevyslovený, nevykryštalisovaný, nejasný, blátivý* člověk.“ Ta tři podtržená adjektiva vysvětlují smysl, v jakém užívám slova „blátivý“.

A co p. Mrštík? Nehodí se mu k jeho účelu, vypustí je tedy prostě a cituje porušeně: „Říša je blátivý člověk.“

Ale: je to dovoleno v polemice? Je to čestné?

d) Tamže strana 373, 2. sloupec [viz Kritické projevy 3] (*v polemice*):

„Mluvme spolu *docela po sousedsku* beze všech takových klinkaček“ (rozuměj jako „vysoká“ slova *směr* a pod.). Podtržená slova naznačují, že je tu styl úmyslně familiérní, proto nehodí se p. Mrštíkovi a on je — prostě vynechá.

Cituje zase falešně: „Mluvme spolu beze všech klinkaček.“

Ale: je to poctivé? A *smí se* tak polemizovat?

V Praze 26. února 1902

Dvě kapitoly z literární abecedy

Panu V. Mrštíkovi

1

Nevkusnou hru na schovávanou chce se mnou podle 15. čísla „Slova“ hrát p. V. Mrštík.

Čtenáři Volných směrů vědí, že jsem v 5. a 6. čísle [viz zde na str. 75 a 78] rozebral některé věty a odstavce p. Mrštíkovi a ukázal, jak jsou gramaticky a logicky nemožné nebo věcně nesprávné nebo bez umění vyslovené.

Pan Mrštík, který se ani nepokusil, aby něco z mého rozboru vyvrátil, chce mne přivést ad absurdum tím, že cituje některé věty — ze Shakespeara a pí R. Svobodové a věsi pod ně kritiku, kterou jsem stíhal určitě a přesně rozebrané věty — jeho.

Nerozumím sice, jak se dostává autorům těmto problematické cti, aby bylo jimi jako míčem házeno v naší polemice, — ale chce-li tím p. Mrštík říci, že i tito autoři dají se porazit způsobem, jakým jsem porazil jeho, pravím mu, že *se klame*.